

U kojoj mjeri multinacionalne kompanije djeluju socijalno i ekološki odgovorno? Stručnjaci Ujedinjenih naroda tvrde: premalo. Zato bi trebao biti donesen obvezujući sporazum o globalnoj odgovornosti gospodarstva.

Tko je odgovoran kada djeca u Gani ili Obali Bjelokosti rade na plantažama kaka? Ili kada radnici na plantažama banana ili ananasa u Ekvadoru obole zbog pesticida koji su na Zapadu već odavno zabranjeni?

Vijeće za ljudska prava Ujedinjenih naroda radi na nacrtu sporazuma koji bi regulirao na koji način bi se ubuduće trebalo odnositi prema ovakvim pitanjima. "Po našem mišljenju, sporazum bi trebao regulirati da države zakonski obvežu poduzeća na to da obrate pozornost i na poštivanje ljudskih prava i kod tvrtki s kojima surađuju u inozemstvu", kaže Eva-Maria Reinwald, stručnjakinja za gospodarstvo i ljudska prava pri njemačkom Institutu Südwind koji se već 25 godina bori za više gospodarske pravednosti. "Sporazum bi povećao šanse na uspjeh pogođenih pred sudom", kaže Reinwald. Jer trenutno su u globaliziranoj ekonomiji mogućnosti za tužbe protiv multinacionalnih kompanija u slučaju kršenja ljudskih prava mala ili nikakva. U najvećoj većini slučajeva oštećeni ostaju praznih ruku.

Najdrastičniji primjer je kemijska katastrofa u indijskom Bhopalu prije 33 godina u kojoj odgovornost nisu preuzele ni nasljednice kemijske kompanije Union Carbide niti indijske vlasti.

U slučaju da sporazum UN-a stupi na snagu, tužbe zbog odgovornosti će biti moguće kako protiv tvrtki koje su uključene u proces tako i protiv predstavnika vlasti. Trenutno su prema principima tzv. UN Global Compact tvrtke obvezne podnositi godišnje izvješće o poštivanju standarda glede ljudskih prava i zaštite okoliša. Ali ništa više. Zato organizacije za zaštitu ljudskih prava već godinama traže sporazum o ljudskim pravima i gospodarstvu kojeg kompanije ne bi doživljavale kao dobrovoljni angažman nego koji bi bio implementiran kroz obvezujuće međunarodno pravo. Proces o donošenju jednog takvog sporazuma je započeo još 2014. na inicijativu Južne Afrike i Ekvadora dosad se pokazao mukotrpnim. Za studeni zakazani sastanak radnih grupa bi mogao donijeti pomak po tom pitanju. "Nedavno su se sastali ministri grupe zemalja u razvoju G77 i obećali da će podržati prihvaćanje ovog sporazuma", kaže Karolin Seitz iz Global Policy Forum, koja prati sastanak u Ženevi na kojem se govori o UN-ovom sporazumu. Seitz kaže da se upravo zemlje G77 nalaze na dnu lanca pa su stoga posebice zainteresirane za sporazum.

Sporazum su podržale i rastuće zemlje u razvoju, tzv. BRICS zemlje ali najveći otpor još uvijek dolazi od industrijskih sila sa sjevera. Europska unija dosada uopće nije sudjelovala u razgovorima o sporazumu što bi se sad doduše trebalo promijeniti ali otpora ne nedostaje. Njemačka tako predbacuje da sporazum obvezuje samo one tvrtke koje djeluju globalno.

Neki "global playeri" poput Nestlea su još 2001. pristupili UN-ovoj inicijativi Global Compact. Švicarski prehrambeni gigant, prema vlastitim navodima, poštuje i UN-ove smjernice glede gospodarstva i ljudskih prava. "Za nas novi sporazum ne bi donio nikakve promjene", kaže za DW glasnogovornik Nestlea u Njemačkoj Achim Drewes. On međutim smatra da upravo manja i srednja poduzeća ne raspolažu s dovoljno resursa kojima bi ispunjavali sve principe iz sporazuma. Upitan na skandale vezane uz dječji rad na plantažama kakaa u Gani, odakle i Nestle dobiva sirovine, Drewes odgovara kako je to stvar prošlosti i da tvrtka u međuvremenu kakao kupuje od poljoprivrednih zadruga koje tijesno surađuju s organizacijama koje se bore protiv dječjeg rada.

No to što Nestle čini je na dobrovoljnoj bazi. "Dosad je dobrovoljni princip donio malo ili ništa", kaže Karolin Seitz iz Global Policy Forum. "Sporazum koji sad pokušavamo realizirati je proizvod nezadovoljstva dosadašnjim stanjem", kaže Seitz. Put do sporazuma je još uvijek dug: prvo se Vijeće za zaštitu ljudskih prava UN-a mora s 47 zemalja članica dogovoriti oko teksta sporazuma. To mora potvrditi i Opća skupština UN-a. A taj proces bi mogao potrajati godinama.

Izvor: croenergo.eu